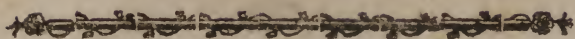

ה מ א ס ף

ש י ר י ם

לכבוד הקיסר יאזעפוס השני י"ר"ה" .

ה' ח' י' מ' ת'

עוד תקשיב און פאלו וחדשות תצמחה
 ונשיא משרים יסע וקבוע תפרקה
 כרביים עלי עשב נפשו דעה
 מרעפה

מָה רָבוּ מַעֲשָׂיו מִשְׁמֵי מַלְאֲאֵי אֲוֵיִם
חֶקֶר תִּקַּן כְּמוֹתָם לֹא רָאָה עֵינָם
וַיְהִי כֵן שֶׁרָם חֲמֵה מִגִּלְגֵּל הַקִּיפָה

דִּין עִם חֶסֶד, אֵיבָה עִם אֲרֻכָּה, בּוֹ יִתְאַמֵּן;
גַּם רֵיב גַּם שָׁלוֹם, גַּם רָע גַּם טוֹב, בּוֹ
יִשְׁלֹמֶנּוּ

כִּי בָל אַחַת אֶל מִשְׁפַּט צְדָקָה
שׁוֹמְעִים

יב (52) דמיתה

דממה גפשו לערן ציץ אושר מצמחה
 אדממה אדמת שלום ופרחיה נחת
 אף שמיה יזלו גשמי בין מסרות
 דעת

כירח זיו רום נשפל פה אל פה ישקו
 אור כי יופג מעל גם עבים מים יאקו
 תוציא ארץ צמחה כל זרע בזה זרוע
 בן חכמת המושל אם ברוחו מושלת
 תפרה צמחי צדק ותשרש עץ אולת
 במשור איש חכם יחבל עם
 מהיות פרוץ •

גם אתם בית יעקב, ענות יאזעף הזכירו!
 כי זכר עם דל, לו עוללות השאירו
 ויאמר: "שובו אגיל מעליכם חרפתכם
 מוטות ברזל מדרו אתכם אלי יזעקו,
 "שימו תחתם חבלי אדם מצופי מתקו
 "כי בעבותות אהבה הנני יוצא
 "לקראתכם •

"חזקו" והיו לאנשים, תנוגת לב הסירו
 "דרג'י נכאי רוח, מקרביכם העבירו
 "ותנו יד לשלום המלכות, לשלום יושביה
 "דבר •

דברו בשפת עמי, מוסר השכל הבינו.
 למרו לבניכם ובתי מדרש הבינו
 חזקו את הממלכה, אהבו את אוהביה.

ועל מה תחתו? את מוסרות ידכם
 פתחתי

על קבץ ומסחר רשיון לכם נתתי
 ומעבודת האדמה אתכם לא הבדלתי
 אמנים גם עושים במלאכות מכם יעמדו
 חכמי לב בכם, חכמות רמות ילמדו
 את כל אלה צויתי, על כל זאת
 השפלתי

שמעה פריעסט ותשמח, ותקם ותעש
 לבשה משוש, ותחגור חיל ותסר כעש,
 ותאמר, מה טוב! את אלי אודה
 הפעם

ותבן בית חכמה ותחצוב עמודיה
 וכתוב אמרי בין על ספר, שלחה ידיה,
 ותקל כל המלאכה כלה מוכת טעם

ולדיהם ישירו מעשה אל מה נפלאו
 תכלית כל מועצותיו, חכמי לב לא מצאו
 אמרו נואש, ופרות עמר אחר פתלינו
 דלת יב 2

דלת בית הספר על פי מלך נפתחה
 כי מלכנו אומן ילדי עדרה נשפחה
 וברחם אב על בנים; בן רחם עלינו.

בגיד באב לנו, אלא נא באב רחמנו
 מנחה שיות נרחות, בעצתך תנחמו
 לבו לפחד ישחק כי עזרו מקדש,
 נא טוב לכל! נפשו בצחצחות תשביע
 גבור בארץ יהיה, על אויביו יריע
 ומלא חכמה ביהם בחצי החדש.

ולעומתם אבות יענו: יהיה מלכנו
 אל האר נא למאיר בחשך עינינו
 שור אלא מעשיו וסקור אותם
 במאזנים
 אל מבנה חכמתו מלכי ארץ יבינו
 מה רב יפי, וכתבניתו גם המה יבינו
 אף ישירו: הייך לנו לענים.

שמים ממעל שפעת שובע יריקו
 ויהומות ארץ מתחת רב טוב יפיקו
 על ראש אדק על ראש יאזעף
 יחדיו תבאנה
 חבמי

חכמי לב תחת צלו כגפן יפרחו
קנן ומסחר תחת ממשלתו יצמחו
יראו נסו ימה קדמה תימנה צפונה

יחדיו ישאו קול רועה ישראל המלך
דופא לשבטני לב רועה חכם פקדתי
לחבוש מחץ נשן מחץ רועה אויל
מנבחה יאזעף גם על עם דל ראיה
יענף אל ללכת בדרכיו אויל
האל לשבת מנבחי לראות משפלי
גפתי הירן נועל

חיראה זהתקורה במחזור

בן עשרים שנה אנכי היום ואלה מספר ימי אשר חלמו בי
מינכ היותי עלי תבל רבים המה , ואנכי בער מדעת
עודני , תבל , בעו מעגלותיה לפני , דרך אלך בו לא ידעתי
מכוח לכף רגלי אבקש , ומוקם המנוחה לא מנאתי ; חברת
בערים אשר סביבי , במוהם כמוני לא ידעוהו , ואכן לוקמים
והמה כל יורוני , והים גדול ורחב ידים לפני , כלל ים אנכי
עומד , ירא וחרד לקול שאט נליו מן יספמוני , ומי יושיעני
לכל אחיה שלל כמו ?

בהעלותי אלה על לכבי , בעוד דברתי , והנה תמונה
לנגד עיני , בדמות אשה זקנה רחיתי לקראתי ,
ראשה ירעד מווקן , אימה כסתה פניה , ורעדה אחותני
למולה , ותקרא אלי לאמור : קום בא הנער ! ואנכי אבחד ,
אנכי אתנהלה לאשי ואתה תלך אחרי , למען תבא אל מוקם
המנוחה אשר זו חפצתי . (ובגורם כלתה לדבר והיא המזיקה
אותי

אותי ללכת אתה, ולא יכלתי לנכח מפניה (כחלתי משמוע
דבריה אלה, ואען ואומר: אוי לי כי נדמתי! אין זה כי
אם לשטן לי בדרך באה האשה לקראתי, אל ארץ רפאים
תבחי, ארץ שלמות לא נוגה עליו, מי יתן המרש המרשתי
ותהי לי לחכמה!

עודני מדבר והנה תמונה אחרת במחזה לנוד עיני,
כדמות נערה יפהפיה ראיתי לקראתי, הוד והדר
לבושה, חן ומסד על לשונה, ותקרא אלי לאומר: את קולך
שמעתי, גם טאנך עליה באזני, ועתה קום כא ללכת אחרי,
אבני אביאך אל ארץ טובה, ארץ לא תחסר כל בה, עויות
יוצאי בקעה, ותהומות בהר יביטון עיניך, גם תמלא מרגוב
תנוס כאות בפסך.

מה מאוד שמחתי לקול דבריה, ואשאל לה, הנידי כא
לי בתי מי את? ומה שמך? גם את שם האשה
הזקנה הידעת? הנידי לי - ותען ותאמר: תקורא שמי,
גם את שם האשה הזקנה ידעתי יראא הא - וארץ
לקראתה לחנך אותה, ואומר: קומי כא היליני מידי הזקנה
הזאת, גם בה גם בחברתה לא תפסתי, משכני את,
אחרי ארונה, אלק לאורך דרך זו תבחיני - בדברי אלה,
ויבי עם לבני ללכת עמה, והנה האשה הזקנה המזיקה את
כנף מעילי, ותאמר אלי: סורה מהר מן הדרך אשר התקוה
הולכת בו, אל תשמע לקולה, בחלקות שפתייה אל תדישך,
אל ארץ טובה לא תביאך, בעיניך תראה אותה ושמע לא
תבא, הרי זהב באורות וגדולות בשמים יתראך מנגד, אך מי
זה ידרוך על במותמו? - דרך שדות משמדי עין, גנות
באלי נים, תביאך אל ארץ חושך, בלה שמיר ושית, ניים
ישכנו שמה, ושעירים ירקדו מביבה, גם תבלה בבכי עתך,
וכינן יחלסון ימין.

פלצורא אפנתני בשמעי אלה, וכרך הלכתי ביום קרב
בשמעי תרועת מלחמה תרעד בפשו בו, לא ידע אל מי
יפנה? מי יכנע, זמי ילית? כן עמדתי, לא ידעתי לקול
מי אשמע? ואל מי אפנה ללכת?

עומד והנה רוח על פני יחלף, וקול ברעש שמעתי
מדבר אלי לאומר: בן אדם שמע בקולי! בין תבין
את אשר לפניך, את שני המאורות האלה בתן לך אל לנחותך
הדרך

הדרך, ועתה אינך ויחי אלהים עמך, גם משניהם אל
תבן ירך, האמת כי תבחר, ללכת אחרה, גם השניה תנחך,
את זאת תעשה לטוב לך כל הימים, כי אז תגלים את
דרכיך וחו תשכיל י

ואת חיותי ואספרה, הקורא הך שמעני! ואתה
דע לך -

... כ ...

ב

מכתבים

מכתב לח'דל"ע מאת החכם הכולל רופא ופראפעסר
ל'עורסאן ברו -

שמעתי ותשמוח לבי, לקול מצער שמחתי בשמחה בקציר
ויזה טוב ומה געים שבת אחים גם יחד, להוציא
את אבן הראשה עטרת תפארת אבותינו והדרת לשונינו הקדושה,
אשר השלכנו אחרי גוינו, להשפיק בילדי נכרים, נטרנו את
הכרמים, וכרם שלנו לא נטרנו, על זאת היה דוה לבי זה
ימים לא כביר, כאשר גם הרמותי ידי ואקרא בקול גדול
בהיותי בארץ רחבת ידים ויושבים בני חורין, הוא העיר
הגדולה לאנדרען רבתי עם שרתי במדינות שמה כתבתי
את ספרי מאמר התורה והחכמה, ועליו ככל הדברים
אשר אתן לפניכם, (תוכו רצוף אהבה מדברי חכמים
ומליצותם), למשה בקוף האגרת הזאת, ואם טובים המה
בעיניכם, נתונים נתונים המה לכם ואספתם אותם אל
תוך בתיכם, ונואספכם ירשום. ועד הנה לא שקטתי ולא נחתי,
ופלגי מים ירדו עיני על לא שמרו בני ישראל את משמרת
לשון הקודש, ובמספרים תבנה נפשי, ועוד ידי נטויה ללמד
את בני ישראל את דרך לשון הקודש החדשה, ואכן כה וכה,
וארא כי אין איש תומך בידי ולא מצאתי עזר כנגדי, עד
אשר באתם גם אתם אל המנוחה והנחלה, אשר שם משה
נוורסה לבני ישראל, כאשר ראיתי את נחל הכשור אשר
חלקתם

חלקם ביעקב והפלתם בישראל עם המאסף ההולך אחריו ,
לאסוף רוח חיים בחפניו , ותמי רוחי , ואומר ברוך ה' אשר
לא השבית גואל לאחוזנו בני ישראל ! חזקו-ואחזקו אל תראו
מן הכוערים בעם , ומכשפים השרופים האש דת לנו במקומים
והנוטרים בקנאת עמם , ולא קנאת ה' כנחות תעשה זאת
לכם , ואל תאספו מרגשת בועלי און ועמל בקרבם חסר יראת
לשמים בעיניכם וללגנים בלדכם להפך מעשה ודכם , כי אם
באמת ובתמים אתם עושים את הדבר הזה , ולבבכם שלם עם
ה' אלהיכם הלא ביד רמה תאזו במקנה העבדים , והלך
לפניהם ה' , ומואספכם אלהי ישראל , ומי בעל דברים ,
יגש אליכם ויתן לכם את ברייתו שלום ואמת , ויהי ה' עמכם ,
תשאת חן חן לכם !

וגם אנוכי לא אחרל לשלוח לכם ביד איש ברייתכם , אשר
פה עמנו היום , השר ר' שמואל ווירטקיימער , דבריו
ביומו ככל אשר שפלתם מאת כל איש אלהי האמת , ודורש
טוב לעמו .

היא לכם זרע , וזרעתם את אדמת הקודש אשר עליו אתם
עומדים , ויהי כועס ה' עליכם' ומעשה ידכם
טובה עליכם , ומעשה ידכם כונניהו .

אמנם אל יחר צעיוניכם , אם משפטים אדבר אתכם
לאמור , מדוע עברתם את פי החכם , אשר יעץ
אתם טוב , לבלתי התל בדברי אחרים , ולבליגם בדברי
ריבות בטעריכם ? והאנתם בדכריגם דברי איש , (שאלתינו
לכל נחותי וגו') והיה בעיניכם כמאמץ , למה תעסוקו ?
יבנה תקומו תחת אבותיכם להתגלע הריב , ולכלים-אנשים
בזבים לנעבור הדעינים ? לא זה הדרך ישכון אור , לא תוסיפו
לעשות כדבר הזה עוד , ואם נבספה וגם כלתה נפסבם להגדיל
תורה ולבאדירה , אל תביאו עוד נלחמה שערם *)

ועתה

(*) צבר התגללו על זה נאדרת בתוכה להקבם הרופא
הכל : כי לא היתה דעתנו להעיר ריב או לכוות
גדולים , כי העלמנו גם בותם האגרת במכתבנו ;
ובכל זאת יקרו דברי הקבם בעינינו , כם ראינו
אזהרתו אלינו ולכנו כי שלם הוא עמנו , ומי יפן
והיה

ועתה שמעו נא דברי אשר דברתי מאן: (באמר התורה והחכמה דף ה' לאנדרן תקלא לשק) ועוד רעה אחרת ראיתי, והיא רעה מאוד, והיא ציבת לשוניו הקדושה אשר אין דורש ואין נבקש לה, עם ראותיו האומות אשר סביבותיו הקרובים והרחוקים, לא יבחו ולא יקטו מעשית ספרים אין קץ, איש ואיש מדבר וחוכר חכר בלשון עמו למען הרסינו, ומדוע נגרע מנחלת אבותינו, לעמוד לשוניו הקדושה? כרפים אנחנו כרפים, לבלתי עשות הדבר הטוב הזה; ואף בהצטי דלת וחקרון לשונינו, בי אין אתנו יודע לקרוא שם או לתאר דבר כל"ה, אשר לא נמצא בתוכו בספר התורה והנביאים, ואף כואת מעטו נמי המליצה ונעימי המדברים, ולא ימצא כ"א אחד בעיר ושנים במשפחה, ומספר בני ישראל המדברים בשפה כרורה מעט במה ונער יכתבם, ויתרם לשון עלנים ושפה אחרת ידברו, כי בטרם ידע הכער מאוס ברע ובחור בטוב יכשלוהו עלימון בלשונם העלב לצפצף ולהנות דברים ולבו כל עמו, עד כי יגדל הכער ויתבונן מאליו, או יוקץ באולתו, ואבד סבה איתחלתו: הציטו ורלו דברי הרש"י ז"ל בהתחלת פרשת וישב "ישיבו ויבינו אזהבי" ונ"ו ע"ד שאמר שהתוכח עם רש"י חמיו ז"ל ושהודה לו שביאורו אינו מספיק, כי אין מקרא יונא מדי פשוטו ודקדוקו; ומה יאמרו הגוים אשר סביבותינו בהתוכחם עמו בלשוניו אשר הכרתם בה ויתר ציוורה נוכח רעיו? הלא נשים יד לפה, הלא ינאחו אותנו בטענותיהם, הלא יאמרו: רק עם סכל וקטן, העם הזה, תחת שבא ההכחשה מהבורא י"ת אלינו: ואמרו רק עם חכם ונבון גבוי הגדול הזה; לא טוב הדבר אשר אנחנו עושים להשליך אחרי גוינו עטרת תפארת לשונינו, לכו ונתחזק בעד עמנו ונבדל לשונינו הכתן בידי זרים, ולא נכשיל עוד ילדי בני ישראל המצטפים והמהנים בלעג לשון אין בינה, וכדבר בשפתיו הכרורה כגד מלכים ולא כבש, ונכוא לזה בלמדנו המקרא כפי מה שזרה עליו פשוטו ודקדוקו, והמשכה והתלמוד הנסמך אליה, וההלכות המסתעפים ממנה ויתחזקו עי"ז ודברתינו צהם בכה הענינים המתדשים, וקודם התחלתנו ללמוד

והיה זה לפי כל חכמי עמנו, לתורות לנו את אשר גנינו, ואנחנו כטה און לדבריהם, להכיר שגגה ממנו בי זה תפגנו ללמד וללמוד עוד כל הימים.

דברי המאספים *

ללמוד התלמוד יאות ללמוד מבוא התלמוד והוא הגיון התלמוד
 ונכון בו הכנת פשוטו והגיונו, מבלי השבש והחריפות של
 הכל ובהכלות זמן רב על הלכה אחת, ואפשר עכ"ל לא ככון
 בה האמת ולא נגיע כלל לתועלתיות הנזכרות והמכונות ומנה
 ויתעסק שכלנו תחת התישרנו אותו, ומה גדלה טעותנו
 בראותנו לקבץ ולאמת הדברים ההפכיים המתנגדים בעצמותם
 למאמר המתפשט בתלמוד "אלו ואלו דברי אלהים"
 ה"ם "אל אשנים אכחנו ושגגה נחבר לביאור המאמר הזה,
 כי לא יחלטו החכמים ז"ל מה שגזר הפכו המושכל ראשון והוא
 "שלא יתקבצו שני הפכים בנושא א" ובזמן א" "
 אינם כונתם בו מה שאמר, כי ידוע שבחקרי הדתים לא בא
 המחלוקת כלל, אבל בפל המחלוקת בסעיפי הדתים כפי
 התחלוקות סברות החכמים, זה יאמר שהסעיף דומה לעקר
 במקובל אסורו וזה ידמו לעקר המקובל היתר, וכן בענין
 טומאה וטהרה ודומיהם ולכן סבת כולם מיוסדים על דברי
 אלקים חיים, וראוי, על העקרים המקובלים, מוזקף לזה שהכל
 לפי הזמן והמאורע. באשר הערכו לפנינו ויורה גם זה מאמרם
 ז"ל בתלמוד פסחים פ" מוקם שנהגו, "תניא, בין שאמר
 להדליק בין שאמר שלא להדליק, שניהם לזכר אחד
 נכתבו "אל העקר שבידם, יחיד ורבים הלכה כרבים" מלבד
 שהוא עקר מקובל אמרו יתברך אחרי רבים להטות, הוא גם
 עקר שכלי, כי הדעות שאליהם יסכימו רבים המה דעות נדקות,
 כי מקור החכמה ויסודה אחד ולכן הסכמת ב" חכמים לדעה
 אחד הוא ענין מחודד, והפכו בפתיים שיחלוקו
 בפתיים: ומה נאמר דקון בחכמותם לפי זאת ההנחה, באמרם
 "הייתך לרעה ע"פ שנים" כי כמו שגזרה התורה בעדות החוש
 שלא יתאמת אפס ע"פ שנים; כן גזרו החכמים גם הם
 בעדות השכל, והבין זה נאמר, אבל אמרם "הייתך לטובה
 ע"פ אחת" כבר בא בו הדרש מן והצילו — וכן כל דבריהם
 ז"ל מיוסדים על קוטבי השכל ומסכימים עם החקירה
 האמיתית אשר הדקדוק ורעיון הישר בהם, ורוב מה"ג מדות
 שהתורה נדרשת בהן מיוסדים על עקרים שכליים מבוארים
 בתקנת הגיון ע"כ. את הדברים האלה ויתר דברי אמת
 תמצאו בספר מאמר התורה והחכמה ואתם תחזו ממנו כטוב
 בעיניכם לתת להם יד ושם בתוך דברי המאסף ומי יתן והיה
 לבבכם זה ליראה את ה' כל הימים ולהכין את דבריכם ולקשרם
 במשפט ובנדרה, ואתם שלום! דברי הרופא ול"ה הישועה

מרדכי גומפל בן המנוח כהנא ר"ב שגזר ז"ל.

ער

אמר

ו"ב ענין

המשכיל

שהוא שר

הטוב,

ובחמת ג

רבים ויה

לס מה

הרבה, וי

רק שיער

השכל לה

הוא מזה

בענין ה

"הייתך

"על יד

"וראשונה

"הייתה

הא

ערל דבר חנוך והבנים כראוי .

פרק שני .

אמר החכם : הרענוי מוסיק רבים , ולא מאתתי מוסיק לי כלשוני . ואמר עוד : ה" נשע בלדס ב" אונס ו"ב עינים ולשון אחד שישמע ויראה יותר ממה שידבר . ואמר : המשיכל יספר מה שראה , והכסיל מה ששמע . ובפרט הדבור שהוא שקר שהוא מנונה מאוד , כאשר נעשה כהיתר הדבור הכוזב , וגניבת הדעת , וחוסכים אותו לדבר מועיל לעצמם , ובאמת גורמים רעה וכוזיון לעצמם . ועוד דעה חולה רחיתי רבים מוהאנשים בודים מלבם דברים גאים לשמוע , כדי שיהיה להם מה לספר בשבתם עם הבריות , ויחשבו חכמים ויודעים הרבה , ויטו הבריות אונס עליהם , ויש סוספרו דברים אמיתים , רק שיערבו בהם שקרים , ליפות הענין המוספר , וראוי לאיש השלם להזהר מלהרהר במלים לא יסכן בהם , כי המחשב והרעיון הוא מחלק הדבור הפנימי הנתון בלדס להיות שוטט , וישב בענין הנפש השכלי לבד . וכתב אריסטו ב"ס המדות , "הדבור המיוחד בלדס שני חלקים , ה"א שהוא מחשב ושוטט ומתכוון על יוסר ונכונה ואל זה החלק מיוחס הדבור בעצם "וראשונה : וחלק ה"ב שהוא נקשר וכפוף אל המחשב , והוא המתעורר ונעקר השמירה והכליון תלוי בו " . (*) גם בעים

(*) באור הדבור כך , השתדלות העיון והמחשבה נקרא כפי כל בעלי ההגיון הדבור הפנימי , והדבור בכלי המבטא נקרא הדבור החיצוני , ובדרך מליצי אמרו : הלשון קולמוס הלז ושלות המצפון . והדבור הפנימי ר"ל המחשבה ומערכי הלז , לא יעשה שום רושם חוץ לנפש כי אם אחרי הלכשו מלכבוש הגוף באופן שיצא אל איברי התגועה ומשם אל כלי המבטא , ומשם אל האויר , ונעתק משם אל אוון השומע להיות נכנס ללבו , ויבין כוונת המדבר אם טובה אם רעה היא , לפ"ז מה שיצייר איש במחשבתו ענינים לא ישיגו מזה שום נזק לאחרים , בי מי יבין מערכי לב איש ומצבוי רעיוניו ? וולתי אבי כל ! אבל כשיצא לחוץ ידבר אל אוון השומע בזה המכשלה קרובה לבוא אם לזכר אם לשכח , וצריך לשמור לשונו שלא יכשל , ולכן אמרו חז"ל

התלמוד
ימות של
לא כיון
ת מונה
טעותיו
טעותם
היה
זה היה
אחרי וזה
מן א
לא לא
כפי
הוא
נענין
דברי
הוא שכל
מאחר
שחמור
אחד
מלבד
הוא גם
הדקות
הדעה
המתקן
המחש
ת החש
גם הם
למנה
הדקיה
מדות
שארם
יחית
ו כיוון
ויהי
שדס
שופה

בעים ומירות בשיריו, קורא בדרון: מי האיש החזן חיים, בלור לשוני מרע — ר"מ מסקר (טעם הדבר שרע הוא סקר מכואר בארובה כס"ג געול) ובהיות שהחטא הזה הוא שאדם דע בעקביו, ויזר כל אדם תקיף, על כן הוהיר השמירה ביותר, לכן תשים סוללה בעד לשונך, ותסך בדלתים פיך, ועל שפתך תשמור מוק, כל יאז מנעו דבר שפתיים למותר, אז תראה טוב, ותנצל מכל פוקה — וזהו מה שרציתי להקדים מגדול הזהרת אמירת השקר לגדולים כדי שכלמוד להקשים, ולו הרגילו אותם מקטנות להגיד האמת, ולהרחיקם הרחק מאוד מן השקר וההכל, לא השחיתו התעבינו עליה גם בגדולתם. בהיות שנעשה כהרגל לגנוב הדעת לפעמים בעת הזרד להיונו, אם מפתח הכוונה, להנצל ממכשול או מדרך פלוס, אך הנער לא יבין מאומה מזה — ועוד רעה יותר ממספרים להנער דברי הכלים ושטות מעשי תענועים מענינו מבשפות ורוחות, וימלאו מוח התינוק במחשבות משונשנות ופתלתול, ובעתו ידלל האורט הזה, מורה ראש ולענה.

אולם החסרון הזה, שהנער מורגל לשקר או לערע האמת והשקר, יוצא ממנה סבות וטעמים מפני שלפעמים הנער משתוקק לדעת דברים נשגבים ממה ושואל לעתים שאלות עמוקות, אשר אי אפשר להבינו טעם הדבר על בורח שיטת הדעת ברור וצלול, בהיות שכלו ורוחו רפה וחלוש, וקשה לו לזייר במחשבותיו, להבין התשובה הכנויה על ידיעות נחות ושכליות מפורסמות, הקודמות לה, ולפעמים ישאל למי שנ"כ אין בו דעת רחבה ותבונה כמה שיסבור לו התשובה ענין שיוכל להבין בנקל, והוא ישיב אמרים לא

חז"ל: מחשבה רעה אין הקב"ה מרדף למעשה ומטעם כנ"ל — וזהו כוונת אריסטו: הח" שהוא מחשב ר"ל השתדלות המחשבה להוציא הענין הנסתר במעמקי בלב על ידי הדבור הפנימי שהוא הציור והמדמה, יבוא השופט לשפוט ולהתבונן על ישר ונכונה מהמחשבה, וזהו באמת הדבור בעצם וראשונה, אך זה אינו מוזיק בלום בין רעה ובין טובה; אולם חלק ה"ב שאחרי בכלי המכטא והוא נקשר ובסוף אל המחשבה באמת עיקר השמירה תלויים בו ושומר פה ולשון שומר מצות בפשוט.

לא בשמירה
להכניע את
לשונך ורע
בזכות והכל
להעיר תש
ואחרי כן
האב נד

ובריו

אשר ית
תמיד לד
יחדו הנ
מפני שה
מבלי תש
אות ויה
אלו נדבר
מדעתו ל

יורהו ה
יהיה לה
האמת ונ
לא מעט
שה, וי
המנונה
יבין המע

וא

נדרים
כשיבטח
כללו של
כלל הנ
יקצור מ
הנער י
נעט, י
נדר

לא בהשגיל, וישבש את מוחו בדברי תפל, ויש מי שלא יוכל להכניע הנער שיקיר למשמעתו, אם לא ביד חזקה ויבקש להשיג רצונו ע"י מוסר יראה ואימה, ויבדא מלכו המלאות בזכות והכלים, וע"י כן מוכחד האמת מלבבו; או כשרוצה להעיר תשוקתו בלמוד ובזריזות יבטיח לו דברים נפלאים, ואחרי כן ירמה אותו כי לא יתן לו מאומה, ובסוף מעשי האב ביד הכן.

ובהיותו שהענין הזה באחרית הימים מוזק לנער ולאחרים לכן ראוי לכל אב ומורה משכיל שלא להטיל אימה יתורה על תלמידיו, וישים מחשבתו ודאגתו להגבילם תמיד לדבר האמת, ולא ירמה אותם בשום דבר, כדי שלא יאבדו הנערים אמונתם ובטחונם בדברי האב או המורה, מפני שהרבה פעמים מהצורך שיאמינו לבד לדבר המורה מבלי בקשת המופת והראיה או שום טעם, ואם המורה מרמה אותם ויהלל בס פעם אחת, הלא בשמים לא יאמינו לדבריו; אבל בדברים שאינו יוכל להגיד האמת לנער, דהיינו שנסגבים מדעתו להכין, טוב שיחריש וישיבנו על פי דרכו, שאם יגדיל יורהו האמת העמוק. רק כל השתדלות האב או המורה יהיה להשגיח ולהורות לו שלא יסתיר שום דבר ולא יכחיד האמת ואם יסמך שעה כזה וכזה, ישאל לו, בנחת ונועם, לא בזעם, עד שיודה על האמת, ויגיד לו מה ששעה, ומדוע עשה, ויוכיחו ג"כ בנחת שלא לעשות כזה עוד, ויראהו את המגמה שיש בעשייתו זאת, למען יראה בעיניו, ובלבדו יבין המעשה הרע, ושם ורפא לו.

ואם מן הצורך להטיל עליו אימה ולהפחידו, כי בלתי זאת איננו שומע; לכל הפחות יתעורר פחדו בדברים מפחידים באמת למען לא יזיד עוד לעשות, וכן כשיבטיח לו מתנה, צריך להבטיח לו מה שיש בידו לקיים, בללו של דבר: צריך שיסתכל בכל מאמצי כחו, שלא ליטע בלב הנער שום מחשבת הכל וחקר, ואז באחרית הימים יתן פדיו גמול יגיעו כפלים, ואת אשר זרע בדמעה, ברכה יקצור מאה שערים, ומשנה שכל יירש חלק עמלו. אשרי הגבר יאריך ימים לראות נטע שעשעויו, אשר בעמל ידיו נטע, יגדלו ויהיו לגפן אדרת, יודעי הנמוסיות, תללים תורה ודרך ארץ כרמון, או ישמח לבו גם הוא!

פרק שלשי

הקנאה והנקמה במלאו יחד בניערים מקטנותם, ואף
 שהפעולות האלה, לא יזיקו לבני אדם בקטנותם;
 מכל מקום אם נכיה לעשות רצונם, ולא נשפך כוללה בעדם,
 אז בעת בואם בימים והנה כפורחת עלתה נזה הנשילו
 אשכולותיה ענבי רוע, ופריו שרץ מעופף. והם אחד מהיר
 ובקי במלאכת החנוך, לו עזה ותבונה, ספר כתב על שמירת
 הבנים ממדות אכזריות, את דבריו קראתי מתקן לחי,
 דגש וחלב תחת לשונו לכן אמרתי להעתיק דבריו פה, קמו
 את לחו, לכו לחמו בלחמו, ושתו ביון עזתו האזינו את
 תורותיו ותועצון כסבה ונחת. וכה דבר:

הזהרו אבות ותשתדלו למאוד מזלתי הצדיק כעם הנערים
 או ליחס סבתו לאנשי זולתם נקיים בדבר הזה,
 או לבעלי חיים בלתי מדברים למען השקיטם מחמתם *
 ראיתי ההרגל המנוגה הזה שהוא משתרר עוד בהרבה הורים
 והוא סבה וודאית למדת הנקמה, והדבר כאלו בדו ההרגל
 בכוננה מיוחדת לכך, השמרו אבות מנמו. ההכאה והדחיה
 וההשלה מוכעם (גם חו"ל הרבו להזכיר על ענין הרע הזה
 ואמרו: כל הקורע בגדיו בתנעתו, או שמשבר כלי כאלו עובר
 עברה זרה) יחשב לבניכם לעון אשר לא יכופר; לכן רצונו
 אותם והוכיחו על פניהם במאוד מאוד, אם יזלזלו דבר
 וילשינו מפני שנאה על אדם, או אם ידברו שום שון ודופי
 וגנות, ובאכס שנאת האיש ההוא הכחידו הדבר תחת לשונם
 ולא הגידו. ואם הצר להם איש, יהיה בדברים או במעשה
 והמה באים אליהם לזעוק חמוק עליהם, תלמדו אותם שיסלשו
 להאיש ההוא, ותהפכו בזכותו לאמור: שגגה היא מלפניו,
 ולא בזדון עשה זאת ואם ישיח המעשה על לבו, יתנחם מאשר
 הצר לכם, אל תבקשו שאוכיח אותו, כי טוב הוא שיכיר את
 חטאו, ויראה שאתם סלחתם לו, ותהיו יקרים יותר בעיניו,
 וישוב לאהוב אתכם כפלים; אבל אם ראוי שתוכיחו אותו,
 ולגער

* ההרגל הזה נתפשט עוד עד היום הזה, כשהנער מורתיח
 כסיר מחימה, יבעוט ברגליו ארצה, כדי להשקיטו
 יאמרו לו: הם הם בני! השלמן הזה! או העבד או
 הכלב סבב את הדבר הזה, רוק נא בידי, ואני אכבו
 וגם יכו באחת, וזה יתנו לו די להרבה פשעים.

ולגמור בו, אז תורו לנביכם שלא נעשתה התוכחה והנערה
על המעשה אשר עשה כ"א בתכלית שלא יזיד לעשות עוד
בפעם אחר. וזה דרך המוסר האמתי, כי דבה חיוז הוא
למשכיל ללמוד לבניו שאין מן הראוי לגמול לאדם רעה ולנקום
ממנו כ"א במקום שהעונש הכרח הוא כדי למנעו מתוספת
העשיה. הורים! חיוז איש בדרך אשר יוכל להתפאר שאין לו
זר ואויב בעולם, לכן אם יש לכם אויב נגד בני בנים, לא
תראו תאותכם לנקום ממנו הן בדבור, הן במעשה, כי ממכם
יראו בנים, וילמדו רוע המדה הזאת הנשרשת בקרבכם,
שאין תקנה להכריתה, ואם השעה צריכה לנקמתכם לכל
הפחות תרחיקו אותם ברגע הזאת מנגדכם, למען לא יראו
בנים ערות אבותם, ולא יעשו כזמיתם.

א התכלתם שבניכם יגילו באיד זולתם, אז תשתדלו
שהאנשים האלה אשר על אידם שמחו בנים, יעשו
טובה להם, ויסבירו פנים למן, לקנות להם דברי שעשועים
משמחים הלב ואחרי כן תוכיחו אותם בתוכחת מגולה, ותזכירו
את חטאתם וזולת שמחתם אשר שמחו בזקק רעיהם, אז
יבטחו מודרכיהם, וזאת היא תרופה נאמנה למכתם.

השאר בדפים הבאים . . . פ . . .

ג תולדות גדולי ישראל.

ד תולדות הזמן.

ה

בשורת ספרים חדשים יפקד מקומם.
מודעה

מ ו ר ע ה

ראשית מוצא שפתינו לדרך לאל עליון אשר עזרנו עד
הנה והחמץ ידנו להקים את הדבר אשר דברנו
לכם אחנו בית ישראל!

ואחריו יאמנו בדברי תודה וברכה לקראתכם חכמי ונבני
עמנו! אשר הייתם לעזר לנו, בהאילכם מרוחכם
עלינו, האל הטוב ישלם לכם, כי טובה עשיתם, ותרו
משכורתכם שלמה מאת ה' חלבי ישראל! ואתם אנשים יקרים
המתגדשים בעם! אשר נתתם לכסף מוצא למען קמות
החכמה בבלו, תשואות מן מן לכם!

הא היודע ועד, גם עשתונותינו הוא יודע כי לא
בזהב חפצנו, לא בכסף חמדנו; אך כל מונמתינו
להרים קרן שפת יהודה השוכנת בארץ השכחה, ובחשפנות
הבזיון (אולי יראה ה' בהשתדלותנו!) לכן מודיע לכם אחינו
בית ישראל האהובים! את אשר עס לבבנו, להוציא לאור
המוכתב הזה גם בשנה הבאה כאשר עשינו, דף אחד בל"ה
יומי חודש בחדשו, וכל מונמתינו תהיה למלאות המכתב הזה
בדברים יקרים אשר בידנו, ואשר יבואו עוד אלינו, כאשר
הבטיחו אבותנו רבים מונמתי עמנו, וכפרט חכמי הספרדיים,
ולפעמים גם דף אחד בלשון אשכנזי, ומדי שנה בשנה נשלחה
אתו שתי צורות חכמים מונמתי עמנו פתוחי לוח נחושת, והיה
כל איש אשר יבוא על החתום יודיע מחדשנו לאנשי בריתנו
אשר לנו בכל עיר ועיר, והמה ימלאו רצונם.

וזאת לדעת: בעיר המבורג נטה שמו, לשאת עמנו
השר הנגיד המפורסם כ"ה שמואל ווירטהיימער
נרד אשר אנחנו נושאים תשואות מן לו, והאיש מהעיר הזאת
אשר ברצונו לבא על החתום, או אם דבר לו אלינו, יודיע
את מחדשנו להנגיד ההוא.

דברי עבדיכם, המשתחווים מדחוק מול הדרת כבודכם,
דורשי שלומכם וטובתכם כל הימים.

חברת דורשי לשון עבר:

